



МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ОТА-ОНАЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИКНИНГ ЎРНИ

Матаева Маликахон Юнусалиевна

*Тошлоқ тумани ММТБ тасарруфидаги 10-мактабнинг маънавий-
маърифий ишлар бўйича директор ўринбосари*

Аннотация Ушбу мақолада маънавий-ахлоқий тарбиянинг инсон камолоти ва жамият тараққиётидаги аҳамияти таҳлил этилган. Мақолада ота-оналарнинг болалар тарбиясидаги роли ва таълим муассасалари билан ҳамкорликнинг аҳамиятига алоҳида эътибор қаратилган. Шунингдек, оила ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорликнинг шакллари, самарадорлиги ва тарбия жараёнида учрайдиган муаммолар ҳамда уларни бартараф этиш йўллари кўриб чиқилган. Мақолада оила ва таълим ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш бўйича тавсиялар берилади.

Калит сўзлар Маънавий тарбия, ахлоқий тарбия, оила, ота-оналар, таълим муассасалари, ҳамкорлик, тарбия усуллари, миллий қадриятлар, маънавият, жамият.

Аннотация В статье анализируется значение духовно-нравственного воспитания в развитии человека и общества. В статье рассматривается роль родителей в воспитании детей и важность сотрудничества с образовательными учреждениями. Также были рассмотрены формы и эффективность сотрудничества семьи и образовательных учреждений, а также проблемы, возникающие в процессе воспитания, и пути их преодоления. В статье даны рекомендации по укреплению партнерства семьи и образования.

Ключевые слова Духовное воспитание, нравственное воспитание, семья, родители, образовательные учреждения, сотрудничество, методы воспитания, национальные ценности, духовность, общество.



Abstract *This article analyzes the importance of spiritual and moral education in human development and the development of society. The article pays special attention to the role of parents in raising children and the importance of cooperation with educational institutions. It also examines the forms of cooperation between the family and educational institutions, their effectiveness, and the problems encountered in the process of education, as well as ways to overcome them. The article provides recommendations for strengthening cooperation between the family and education.*

Keywords *Spiritual education, moral education, family, parents, educational institutions, cooperation, methods of education, national values, spirituality, society.*

Маънавий-ахлоқий тарбия инсон шахсини камолга етказувчи энг муҳим жараёнлардан биридир. Ҳар бир жамиятнинг маънавий қиёфаси, ахлоқий қадриятлари ва маданий даражаси унда етишиб чиқаётган авлоднинг тарбиясига боғлиқ. Бунда оила асосий ижтимоий институт сифатида ўзига хос ўрин тутди. Боланинг биринчи тарбиячиси ота-оналар бўлиб, уларнинг хатти-ҳаракати, одоб-ахлоқи, кундалик фаолияти болалар онгида чуқур из қолдиради.

Шу билан бирга, оила ва таълим муассасалари ўртасидаги самарали ҳамкорликнинг йўлга қўйилиши боланинг маънавий тарбиясини тўлиқ таъминлаш учун муҳим шартдир. Бу жараёнда педагоглар ва ота-оналар биргаликда ҳаракат қилиб, ёшларда миллий қадриятларга ҳурмат, жамиятга фойдали шахс бўлиш истаги ҳамда ахлоқий масъулият ҳиссини шакллантиради. Шу боис, маънавий-ахлоқий тарбия жараёнида ота-оналарнинг иштироки ва таълим муассасалари билан ҳамкорлиги алоҳида аҳамият касб этади.

Мазкур мақолада, ота-оналарнинг маънавий-ахлоқий тарбиядаги роли, уларнинг таълим муассасалари билан ҳамкорлиги ҳамда бу ҳамкорликнинг самарадорлигига оид масалалар таҳлил этилади. Шунингдек, ушбу жараённинг муаммолари ва уларни бартараф этиш йўллари кўриб чиқилади.

Маънавий-ахлоқий тарбиянинг асосий мақсади – шахсда эзгулик, адолат, масъулият, миллий қадриятларга ҳурмат ва соғлом жамият қуришга



интилувчанлик каби фазилатларни шакллантиришдир. Бунинг учун қуйидаги вазифалар амалга оширилиши зарур:

1. Болаларга ёшлигидан ахлоқ қоидаларини ўргатиш.
2. Маънавий қадриятларга бўлган ҳурматни шакллантириш.
3. Ҷамоатчилик ва шахсий масъулият ҳиссини ривожлантириш.
4. Ёшлар онгига ватанпарварлик ва инсонпарварлик ғояларини сингдириш.

Ота-оналар – боланинг биринчи мураббийлари ҳисобланади. Боланинг дунёқараши, ахлоқий қарашлари ва одатлари кўп ҳолларда оилада шаклланади. Шу боис ота-оналарнинг тарбия жараёнидаги иштироки қуйидаги сабабларга кўра муҳимдир:

Шахсий намуна: Ота-оналарнинг кундалик одатлари ва хатти-ҳаракатлари болалар учун ибрат манбаи ҳисобланади.

Қийматлар сингдирилиши: Миллий ва умуминсоний қадриятларни боланинг онгига сингдиришда оила муҳим роль ўйнайди.

Ахлоқий мустаҳкамлик: Ота-оналар томонидан болага берилган ахлоқий тарбия унинг шахсий хатти-ҳаракатларига асос бўлади.

Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги самарали ҳамкорлик болаларнинг ҳар томонлама ривожланиши учун муҳимдир. Бунда қуйидаги жиҳатларга эътибор қаратиш зарур:

1. Ҳамкорликнинг шакллари: Ота-оналар йиғилишлари ва учрашувлари, Тарбияга оид семинар ва тренинглар ташкил этиш. Ота-оналар учун маънавий-маърифий тадбирлар ўтказиш.
2. Ота-оналарнинг таълим жараёнига жалб қилиниши. Болаларнинг шахсий ютуқлари ҳақида ота-оналарга маълумот бериш. Ўқув жараёнига ота-оналарнинг фаол қатнашишини таъминлаш.
3. Тарбия жараёнида индивидуал ёндашув. Ҳар бир боланинг шахсий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ота-оналар билан маслаҳатлашув. Қийинчиликларни биргаликда бартараф этиш.



4. Ота-оналарнинг билим даражасини ошириш. Ахлоқий тарбия бўйича янги методикалар ва усуллардан хабардор қилиш. Замонавий ахлоқ-одоб қоидалари бўйича тавсиялар бериш.

Оила ва таълим муассасалари ўртасидаги самарали ҳамкорлик бир қатор ижобий натижаларга олиб келади. Болаларда юқори ахлоқий фазилатларнинг шаклланиши. Жамиятда маънавий қадриятларга ҳурмат муҳитини яратиш. Ёшларнинг жамиятга ижобий таъсир кўрсатувчи шахс сифатида етишиб чиқиши. Ахлоқий муаммоларнинг камайиши ва тарбия даражасининг ошиши.

Хулоса қилар эканмиз маънавий-ахлоқий тарбия ҳар бир ёш шахснинг жамиятдаги муносиб ўрнини топишида муҳим аҳамиятга эга. Ота-оналарнинг шахсий намунаси, оила муҳитидаги тарбия ва таълим муассасалари билан ҳамкорлик орқали болалар онгига миллий ва умуминсоний қадриятлар сингдирилади. Оила ва мактаб ўртасидаги самарали ҳамкорлик болаларнинг ижтимоий онгини шакллантириш, ахлоқий хатти-ҳаракатларини йўналтириш ва уларни баркамол шахс этиб вояга етказишда муҳим воситадир.

Шунингдек, ушбу ҳамкорликни мустаҳкамлаш учун қуйидаги тавсиялар амалга оширилиши лозим:

Ота-оналар учун мунтазам равишда маънавий-маърифий тадбирлар, семинар ва тренинглар ташкил этиш.

Болаларнинг таълим жараёнида ота-оналарнинг фаол иштирокини таъминлаш.

Ахлоқий тарбиянинг замонавий усуллари жорий этиш ва уларни ота-оналарга тушунтириш.

Ота-оналар ва таълим муассасалари ўртасида доимий мулоқотни йўлга қўйиш.

Баркамол авлодни тарбиялаш – фақат мактаб ёки оилага тегишли вазифа эмас. Бу жараёнда ҳар икки томон биргаликда ҳаракат қилгандагина, жамият учун фойдали, маънавий юксак ва ахлоқий пок авлодни шакллантириш мумкин. Ота-оналар ва таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорлик фақат тарбиянинг



самарадорлигини ошириш эмас, балки жамиятда соғлом маънавий муҳитни яратишнинг ҳам муҳим омилларидан бири ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ. – ТОШКЕНТ: «ЎЗБЕКИСТОН», 2017. – 56 Б.
2. МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ. МУҲАРРИР: Қ. НАЗАРОВ. – ТОШКЕНТ: «ШАРҚ», 2001. – 200 Б.
3. КАРИМОВ И.А. ЮКСАК МАЪНАВИЯТ – ЕНГИЛМАС КУЧ. – ТОШКЕНТ: «МАЪНАВИЯТ», 2008. – 176 Б.
4. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНИ. – ТОШКЕНТ: «АДОЛАТ», 2020. – 45 Б.
5. ҲАСАНОВ С. МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ АСОСЛАРИ. – ТОШКЕНТ: «ЎҚИТУВЧИ», 2002. – 150 Б.
6. ЮСУФОВА Г.Ҳ. МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР ВА ТАЪЛИМ. – ТОШКЕНТ: «МАЪРИФАТ», 2015. – 112 Б.
7. ШАРАФУТДИНОВ Р.Ҳ. МАЪНАВИЯТ ВА МАЪРИФАТ. – ТОШКЕНТ: «ЎҚИТУВЧИ», 2003. – 96 Б.
8. ВОҲИДОВ А., ЖЎРАЕВ М. ОИЛА ВА МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ. – ТОШКЕНТ: «ЎЗБЕКИСТОН», 2019. – 78 Б.
9. НУРМУҲАММЕДОВ Х. ЁШЛАРНИ МАЪНАВИЙ ТАРБИЯЛАШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. – ТОШКЕНТ: «ФАН», 2007. – 132 Б.
10. ГАФУРОВ Э. ОИЛАДА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ. – ТОШКЕНТ: «ИСТИҚБОЛ», 2018. – 144 Б.
11. ЖАЛИЛОВ Р.Ҳ. ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМДА АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ. – ТОШКЕНТ: «ШАРҚ», 2021. – 104 Б.
12. БОБУРОВА М. АХЛОҚ ВА МАЪНАВИЯТ. – ТОШКЕНТ: «НАВОИЙ», 2016. – 85 Б.



13. МИРЗАҚУЛОВ Қ.Р. ЁШЛАР МАЪНАВИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШДА ОТА-ОНАЛАРНИНГ ЎРНИ. – ТОШКЕНТ: «ИҚТИСОДИЁТ», 2020. – 118 Б.
14. UNESCO. MORAL AND ETHICAL EDUCATION FOR A BETTER FUTURE. – PARIS: UNESCO, 2020. – 62 P.
15. АХМЕДОВА Н., ИСМОИЛОВ З. АХЛОҚИЙ ТАРБИЯНИНГ АСОСИЙ ПРИНЦИПЛАРИ. – ТОШКЕНТ: «МАЪНАВИЯТ», 2014. – 91 Б.